

JIFUNZE KUTENGENEZA CHAKULA CHA KUKU MWENYEWWE

Vyakula vya kuku vinaweza kupatikana madukani au kutengenezwa na mfugaji mwenyewe. Ili kuku aweze kukua haraka na kutoa mazao mengi na bora ni lazima chakula kitengenezwe katika mchanganyiko wenye uwiano mzuri uliopendekezwa. Chakula hicho lazima kiwe na viinilishe muhimu kama vile protini, wanga, madini na vitamini. Hakikisha chakula unachotengeneza kina mchanganyiko wa vyakula vifuatavyo:

- Vyakula vya kujenga mwili kama vile jamii ya kunde, samaki, daga, mashudu ya ufuta, pamba na alizeti.
- Vyakula vya kulinda na kukinga mwili usipate maradhi kama vile mafuta ya samaki na majani mabichi kama kabichi, michicha, majani ya mpapai na nyasi mbichi.
- Vyakula vinavyojenga mifupa kama vile aina ya madini, chokaa, mifupa iliyosagwa na chumvi. Ukosefu wa vitamini na madini kama Kalsiamu na Fosforasi husababisha matege, kukunjamana kwa vidole, kufyatuka kwa misuli ya goti na kupofuka macho.

Maji ni muhimu sana kwani husaidia kulainisha na kurahisisha usagaji wa chakula, na kupunguzajoto. Wakati wajoto kali kuku wapewe maji mengi.

Kabla ya Kutengeneza Chakula Lazima Mtengenezaji Ajue haya Yafuatayo:-

- Jinsi ya kupata vyakula vya aina mbali mbali.
- Kiasi cha viinilishe vinavyohitajika kwa kuzingatia umri na aina tofauti ya kuku; kwa mfano vifaranga wanahitaji protini asilimia 18 hadi 22, kuku wanaokua asilimia 17 hadi 19 na kuku wa mayai asimilia 15 hadi 17. Vile vile madini aina ya Kalsiamu kiasi cha asilimia tatu hadi nne kinahitajika kwa kuku wa mayai na asilimia moja kwa kuku wa nyama na vifaranga.
- Viwango vya uchanganyaji wa aina za vyakula mbali mbali: Ili mtengenezaji aweze kutengeneza chakula bora ni muhimu afuate kiwango cha uchanganyaji kilichopendekezwa Kiasi cha aina moja ya chakula kinapozidi kinaweza kuleta madhara.

Jedwali lifuatalo linaonyesha kiwango kinachotakiwa kwa baadhi ya vyakula.

Vyakula na Viwango Vinavyohitajika katika Asilimia 100

Aina ya Chakula	Kiwango cha Uchanganyaji (%)		
	Vifaranga	Kuku wa Nyama	Kuku wa Mayai
Vyakula			
Mahindi	70	70	70
Ulezi	20	40	40
Mtama	20	30	30
Mpunga	40	70	70
Ngano	5	40	40
Pumba za mahindi	10	20	20
Pumba za Mpunga	10	20	20
Pumba za Mtama	10	20	20
Pumba za Ngano	5	15	15
Mashudu ya nazi	10	30	40
Mashudu ya Pamba	5	10	5
Mashudu ya Alizeti	10	20	20
Mashudu ya Ufuta	10	10	5
Damu iliyokaushvva	5	5	5
Mifupa iliyosagwa	5	5	7.5
Dagaa	10	5	5
Lusina iliyosagwa			
(Lucerne meal) Lukina	5	5	5
(Lcuecana meal)	2.5	5	5
Chokaa	5	5	5
Chumvi	0.5	0.5	0.5
Soya	10	20	20

- Kuhusu kiasi cha viinilishe kama protini, wanga, madini na vitamini vilivyomo kwenye aina za vyakula vitakavyochanganywa, Mfugaji anashauriwa amuone mtaalamu wa mifugo aliyekaribu naye aweze kumsaidia na kumpa ushauri zaidi.

- Mchanganyiko uwe na zaidi ya aina moja ya vyakula kwa mfano vyakula vya kujenga mwili vitokanavyo na wanyama na mimea.

Mifano ya kutengeneza kilo 100 za chakula cha kuku:-

Ñ *Mfano wa chakula cha vifaranga kuanzia siku ya kwanza hadi majuma manne.*

<u>Vyakula</u>	<u>Kiasi (Kg)</u>
Mahindi	30.00
Pumba za Mahindi	20.00
Soya	18.00
Mashudu ya Alizeti	20.50
Dagaa	5.00
Mifupa iliyosagwa	4.00
Chumvi	0.50
Vitamini	<u>2.00</u>
Jumla	<u>100.00</u>

Ñ *Mfano wa chakula cha kukuzia kuanzia Juma la nne hadi la nane.*

<u>Vyakula</u>	<u>Kiasi (kg)</u>
Mahindi	45.00
Pumba za Mahindi	20.00
Mashudu ya pamba	5.00
Soya	20.00
Dagaa	2.50
Mifupa iliyosagwa	5.00
Chumvi	0.50
Vitamini	<u>2.00</u>
Jumla	<u>100.00</u>

Ñ *Mfano wa chahula cha kuku wa mayai kuanzia Juma la nane hndi la ishirini.*

<u>(a)</u>		<u>(b)</u>	
<u>Vyakula</u>	<u>Kiasi (Kg)</u>	<u>Vyakula</u>	<u>Kiasi (Kg)</u>
Mahindi	45.00	Mahindi	45.00

Pumba za mahindi	25.00	Pumba za mahindi	30.00
Soya	5.00	Soya	5.00
MashuduyaAlizeti	10.00	Mashudu ya pamba	5.00
Dagaa	4.00	Dagaa iliyokaushwa	4.00
Damu	3.00	Mifupa iliyosagwa	2.50
Chokaa	3.00	Chokaa	3.00
Chumvi	0.50	Chumvi	0.50
Vitamini	<u>2.00</u>	Vitamini	<u>2.00</u>
Jumla	<u>100.00</u>		<u>100.00</u>

Ñ **Mfano chakula cha kuku wa Mayai kuanzia Juma la lshirini na kuendelea:**

(a)		(b)	
Vvakula	Kiasi (Kg)	Vvakula	Kiasi (kg)
Mahindi	50.00	Mahindi	40.00
Pumba za mahindi	15.00	Pumba za mahindi	25.00
Mashudu ya Pamba	5.00	Mtama	5.00
Soya	18.00	Mashudu ya Alizeti	10.00
Dagaa	4.50	Dagaa	4.00
Mifupa iliyosagwa	3.00	Damu ilyosagwa	5.00
Chokaa	2.00	Mifupa iliyosagwa	4.50
Chumvi	0.50	Chokaa	4.00
Vitamini	<u>2.00</u>	Chumvi	0.50
Jumla	<u>100.00</u>	Vitamini	<u>2.00</u>
		Jumla	<u>100.00</u>